

514 a D. (Cartea a VII-a) „Mai departe — am zis —
asemănește firca noastră în privința educației și a lip-
sei de educație cu următoarea întâmplare: iată mai
mulți oameni aflați într-o încăpere subpământeană,
ca într-o peșteră, al cărei drum de intrare dă spre
lumină, drum lung față de /lungimea/ întregului peș-
terii²⁵². În această încăpere ei se găsesc, încă din copil-
lărie, cu picioarele și grumazurile legate, astfel încât
b trebuie să stea locului și să privească doar înaintea,
fără să poată să-și rotească capetele din pricina legătu-
rilor. Lumină le vine de sus și de departe, de la un foc
aprins înapoia lor; iar între foc și oamenii legați, este
un drum așezat mai sus, de-a lungul cărui, iată,
e zidit un mic perete, așa cum este paravanul scamato-
rilor, pus dinaintea celor ce privesc, deasupra cărui
își arată ei scamatoriile ...”

„Văd” -- spuse el.

„... mai încearcă să vezi și că, de-a lungul acestui
c perete, niște oameni poartă felurite obiecte care depă-

și se în înălțime zidul, mai poartă și statui de oameni, 515 a
ca și alte făpturi de piatră sau lemn, lucrate în chipul
cel mai divers. Iar dintre cei care le poartă, unii, cum e
și firese, scot sunete, alții păstrează tăcerea.”

„Ciudată imagine și ciudați sînt oamenii legați!”

„Sînt asemănători nouă — am spus. Căci crezi că
astfel de oameni au văzut, mai întîi, din ei înșiși, cit
și din soții lor, altceva decît umbrele care cad, arun-
cate de toc, pe zidul de dinaintea lor?”

„Cum ar putea vedea altceva — spuse el — dacă
întreaga viață sînt siliți să și țină capetele nemiș-
cate?” b

„Dar ce ar putea vedea din obiectele purtate?
Oare nu tot același lucru?”

„Bun, și?”

„Iar dacă ei ar fi în stare să stea de vorbă unii cu
alții, nu crezi că oamenii noștri ar socoti că, numind
aceste umbre, pe care le văd, ei numesc realitatea?”

„Necesar.”

„Și ce-ar face dacă zidul de dinainte al închisorii
ar avea un ecou? Cînd vreunul dintre cei ce trec ar
emite vreun sunet, crezi că ei ar socoti emisiunea sunet-
ului iscată fiind de altceva, în afara umbrei ce le
trece pe dinainte?”

„Pe Zeus, — răspuse el — nu cred!”

„În general, deci — am spus eu — asemenea
oameni nu ar putea lua drept adevăr decît umbrele
lucurilor.” c

„E cu totul obligatoriu.”

„Privește acum în ce fel ar putea fi dezlegarea lor
din lanțuri și vindecarea de lipsa lor de mințe; dacă
așa ceva le-ar sta în fire: atunci cînd vreunul dintre
ei s-ar pomeni dezlegat și silit, deodată, să se ridice,
să-și rotească grunzul, să umble și să privească
spre lumină, făcînd el toate acestea, ar resimți tot
felul de dureri, iar diu pricina strălucirii focului n-ar
putea privi acele obiecte, ale căror umbre le văzuse
mai înainte. Ce crezi că ar zice, dacă cineva i-ar spune
că ceea ce văzuse mai înainte erau deșertăciuni, dar
că acum se află mai aproape de ceea-ce-este și că,
întors către ceea-ce-este în mai mare măsură, vede
mai conform cu adevărul? În plus, dacă, arătîndu-i-l d

pe fiecare dintre obiectele purtate, l-ar sili, prin întrebări, să răspundă ce anume este lucrul respectiv? Nu crezi că el s-ar putea afla în încurcătură și că ar putea socoti că cele văzute mai înainte erau mai adevărate decît cele arătate acum?"

„Ba da.”

e „Iar dacă l-ar sili să privească spre lumina însăși, nu crezi că l-ar dura ochii și că ar da fuga îndărăt, întorcîndu-se spre acele lucruri pe care poate să le vadă și le-ar socoti pe acestea, în fapt, mai sigure decît cele arătate?”²⁵³.

„Chiar așa!”

„Dar dacă cineva l-ar smulge cu forța din locuința aceasta, ducîndu-l pe un suiș greu și pieptiș, nedîndu-i drumul pînă ce nu l-ar fi tras la lumina soarelui, oare nu ar suferi și nu s-ar mînia că e tras? Iar cînd ar ieși la soare, nu i s-ar umple ochii de strălucire, astfel încît
516 a nu ar putea vedea nimic din lucrurile socotite acum adevărate?”

„N-ar putea, cel puțin îndată, să le vadă!” --
grăi el.

„Cred că ar avea nevoie de obișnuință, dacă ar fi ca el să vadă lumea cea de sus. Iar mai întîi, el ar vedea mai lesne umbrele, după aceea ogîndirile oamenilor și ale celorlalte lucruri, apoi lucrurile ele însele. În continuare, i-ar fi mai ușor să privească în timpul nopții ceea ce e pe cer și cerul însuși, privind deci
b lumina stelelor și a lunii mai curînd decît, în timpul zilei, soarele și lumina sa.”

„Cum de nu!”

„La urmă, el va privi soarele, nu în apă, nici reflexiile sale în vreun loc străin, ci l-ar putea vedea și contempla, așa cum este, pe el însuși, în locul său propriu.”

„Necesar.”

„După aceasta, ar cugeta în legătură cu soarele, cum că acesta determină anotimpurile și anii, că el cîrmuiește totul în lumea vizibilă, fiind cumva răspunzător și pentru toate imaginile acelea, văzute de
c ei /în peșteră/”^{253 bis}.

„E clar că aici ar ajunge, după va fi străbătut toate celelalte etape.”

„Ei, și nu crezi că dacă omul acesta și-ar aminti de prima sa locuință, de înțelepciunea de acolo, ca și de părtașii săi la lanțuri, el s-ar socoti pe sine fericit de pe urma schimbării, iar de ceilalți i-ar fi milă?”

„Cu totul.”

„Iar dacă la ei ar exista laude și cinstiri și s-ar da răsplată celui mai ager în a vedea umbrele ce trec alături și care își amintește cel mai bine cele ce, de obicei, se preced, se succed, sau trec laolaltă, și care, în temeiul acestor observații, ar putea cel mai bine să prezică²⁵⁴ ce urmează în viitor să se mai întâmple, și se pare oare că omul nostru ar putea să poftască răsplățile acelea și să-i invidieze pe cei onorați la ei și aflați la putere? Sau ar simți ce spune Homer, voind nespus *mai degrabă argat să fie pe pământ la cineva neînsemnat, sărman și fără de stare*²⁵⁵, conștient să păță orișice mai degrabă decât să aibă părerile de acolo și să trăiască în acel chip?”

„Așa cred — zise el. Ar voi să pățească orice mai curînd decât să trăiască în acel chip.”

„Mai gîndește-te și la următorul aspect: dacă, iarăși, acel om, coborînd, s-ar așeza în același scaun de unde a plecat, oare nu ar avea ochii plini de întunecime, sosind deodată dinspre lumea înșorită?”

„Ba da” — zise.

„Iar dacă el ar trebui din nou ca, interpretînd umbrele acelea, să se ia la întrecere cu oamenii ce au rămas toldeauna legați și dacă ar trebui s-o facă chiar în clipa cînd nu vede bine, înainte de a-și obișnui ochii, iar dacă acest timp cerut de reobișnuire nu ar fi cu totul scurt, oare nu ar da el prilej de rîs? Și nu s-ar spune despre el că, după ce s-a urcat, a revenit cu vederea coruptă și că, deci, nici nu merită să încerci a sui? Iar pe cel ce încearcă să-i dezlege și să-i conducă pe drum în sus, în caz că ei ar putea să pună mîinile pe el și să-lucidă, oare nu l-ar ucide?”²⁵⁶.

„Ba chiar așa.”

„Iată, dragă Glaucon, — am spus eu — imaginea care trebuie, în întregime pusă în legătură cu cele zise mai înainte: domeniul deschis vederii e asemănător cu locuința-închisoare, lumina focului din ea — cu puterea soarelui. Iar dacă ai socoti urcușul

și contemplarea lumii de sus ca reprezentând sușul sufletului către locul inteligibilului, ai înțelege bine ceea ce eu nădăjduiam să spun, de vreme ce așa ceva ai dorit să ascuți. Dacă nădejdea aceasta e îndreptățita, Zeul o știe²⁵⁷.

Opiniile mele însă acestea sînt, anume că în domeniul inteligibilului, mai presus de toate este jideea Liniului, că ea este anevoie de văzut, dar că, odată văzută, ea trebuie concepută ca fiind pricina pentru tot ce-i drept și frumos; ea zămislește în domeniul vizibil lumina și pe domnul acesteia, iar în domeniul inteligibil, chiar ea domnește, producînd adevăr și intelect; și iarăși cred că cel ce voiește să facă ceva cugetat în viața privată sau în cea publică, trebuie s-o contemple.”

„Sînt de aceeași părere — spuse ei — în felul în care pot.”

„Atunci fii de acord și cu lucrul ce urmează și nu te mira că cei care ajung aici nu vor să se îndeletnicească cu afacerile omenești, ci, meren, sufletele lor cată în sus, fapt firesc dacă aceasta se întîmplă după chipul imaginii înfățișate mai înainte.”

„E firesc.”

„Dar crezi că e de mirare, dacă cineva, sosind de la contemplarea divinului la cea a lucrurilor omenești, se poartă cum nu trebuie și se face de rîs, avînd vederea încă slabă? Ți se pare de mirare că, înainte de a se obișnui îndestulător cu beznă din lumea de aici, este silit, pe la tribunal sau pe aiurea, să se confrunte cu umbrele dreptății, sau cu statuile de la care provin umbrele și să se ia la întrecere cu alții în legătură cu acest subiect și în felul în care sînt înțelese toate acestea de către oameni ce n-au văzut niciodată dreptatea însăși?”

„Nu este deloc de mirare.”

518 a „Dar dacă lumea ar avea minte, și-ar aminti că există două feluri de slăbire a vederii, provenind de la două feluri de pricină: o dată a celor ce vin de la lumină la întuneric, apoi, ale celor ce vin de la întuneric la lumină. Ar putea atunci gîndi că același lucru se petrece și cu sufletul, atunci cînd l-ar vedea tulburat și incapabil să vadă ceva; n-ar trebui să

rîdă necugetat, ei s-ar cădea să cerceteze dacă nu cumva, venind sufletul de la o viață mai luminoasă, nu e pătruns de întuneric datorită neobișnuinței; sau dacă, dimpotrivă, sosind de la mai multă neștiință înspre o viață mai luminoasă, nu s-a umplut de o mai mare strălucire. Astfel, pe cel dintîi l-ar socoti fericit pentru ceea ce i s-a întîmplat și pentru ceea ce a trăit, în timp ce pe celălalt l-ar socoti vrednic de milă. Iar dacă totuși ar voi să rîdă de acesta din urmă, ar fi mai puțin ridicol să rîdă de el, decît de cel care sosește de sus, de la lumină.”

„Foarte corect ceea ce spui.”

„Așa ceva trebuie să cugetăm despre aceste suflete, dacă ideile noastre sînt adevărate. Și să nu socotim că educația este ceea ce unii pretind că ea este: într-adevăr, ei susțin că pot așeza știința într-un suflet în care ea nu se afla, ca și cînd ar da vedere ochilor orbi”²⁵⁸.

„Da, ei susțin așa ceva.”

„Discuția noastră arată însă — am spus eu — că, după cum ochiul nu e în stare să se întoarcă spre strălucire dinspre întuneric, decît laolaltă cu întreg corpul, la fel această capacitate prezentă în sufletul fiecăruia, ca și organul prin care fiecare cunoaște, trebuie să se răsucească împreună cu întreg sufletul dinspre tărîmul devenirii, pînă ce ar ajunge să privească la ceea-ce-este și la marea lui strălucire. Binele pe aceasta o numim, nu?”²⁵⁹.

„Da.”